

NOZARES TIESISKĀ REGULĒJUMA ANALĪZE

Komunālo un sociālo pakalpojumu nozares tiesiskais regulējums tika analizēts un uzmanība tika veltīta tiem normatīvajiem tiesību aktiem, kuru regulējumam varētu būt nozīme PPP kontekstā.

Likums "Par pašvaldībām": Pašvaldību autonomā funkcija ir nodrošināt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija, siltumapgāde, sadzīves atkritumu apsaimniekošana, notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds. Tas, kādā veidā tiek nodrošināti komunālie pakalpojumi, ir katras pašvaldības ziņā. Kā publiskā partnera resurss, PPP projektu īstenošanā komunālo pakalpojumu sniegšanas jomā, varētu būt publiskās personas īpašumā esošo nekustamo īpašumu pārvaldīšana un komunālo pakalpojumu nodrošināšana tajos, tādējādi privātajam partnerim ilgtermiņā garantējot ienākumus par nekustamā īpašuma pārvaldīšanu.

Likums „Par dzīvojamo telpu īri”: Dzīvojamās telpas īres līgumā nosakāmi tie pakalpojumu veidi, kurus dzīvojamās telpas lietošanas laikā saņem īrnieks.

Pamatpakalpojumi ir nesaraunami saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu - apkuri, auksto ūdeni, kanalizāciju un sadzīves atkritumu izvešanu.

Par papildpakalpojumu sniegšanu izīrētājs un īrnieks vienojas dzīvojamās telpas īres līgumā. Papildpakalpojumi ir karstais ūdens, gāze, elektrība, garāža, autostāvieta u.c., no tiem īrnieks var atteikties, divas nedēļas iepriekš rakstveidā brīdinot izīrētāju.

Attiecībā uz nedzīvojamo telpu nomu būtu piemērojami analogiski nosacījumi kā likumā „Par dzīvojamo telpu īri”, tos detalizēti atrunājot nekustamā īpašuma pārvaldīšanas (attiecīgā PPP) līgumā.

ATKRITUMU SAIMNIECĪBA

Atkritumu apsaimniekošanas likums: Atkritumu apsaimniekošana ir atkritumu savākšana (tai skaitā atkritumu vākšana, šķirošana un sajaukšana, lai tos pārvadātu), uzglabāšana, pārkraušana, pārvadāšana, pārstrāde (tai skaitā atkritumu sadedzināšana, iegūstot enerģiju, iekārtās, kuru pamatdarbība nav atkritumu sadedzināšana), reģenerācija un apglabāšana (tai skaitā sadedzināšana sadzīves atkritumu sadedzināšanas iekārtās), šo darbību pārraudzība, kā arī atkritumu apglabāšanas vietu ierīkošana un pārstrādes objektu vai iekārtu uzturēšana un aprūpe pēc to slēgšanas. Atkritumu apsaimniekošana tiek veikta atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts, reģionālajiem un pašvaldību plāniem. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā nosaka arī sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionus, kā arī sadzīves atkritumu poligonu ierīkošanas un apsaimniekošanas pamatprincipus.

Ministru kabinets apstiprina atkritumu, tai skaitā bīstamo atkritumu, apsaimniekošanas valsts plānu un atkritumu apsaimniekošanas reģionālos plānus, nosaka atkritumu poligonu ierīkošanai, atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanai, šo poligonu un izgāztuvju slēgšanai un rekultivācijai izvirzāmās prasības u.c.

Vietējās pašvaldības organizē sadzīves atkritumu, to skaitā sadzīvē radušos bīstamo atkritumu, apsaimniekošanu atbilstoši valsts un reģionālajiem atkritumu apsaimniekošanas plāniem savā administratīvajā teritorijā, pieņem lēmumus par jaunu sadzīves atkritumu pārstrādes objektu un poligonu izvietojumu savā administratīvajā teritorijā, var ieguldīt līdzekļus atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidē un uzturēšanā, atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas plāniem u.c. Pašvaldības, ja nepieciešams, izstrādā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas plānu savām administratīvajām teritorijām un apstiprina tos. Pašvaldību lēmumus par atkritumu apsaimniekošanas pašvaldību plānu apstiprināšanu iesniedz attiecīgajai reģionālajai vides pārvaldei.

Par atkritumu valdītāju uzskatāma persona, kura ir atkritumu radītāja vai ir fiziskā vai juridiskā persona, kuras faktiskajā varā atkritumi atrodas. Sadržīves atkritumi pēc to nodošanas atkritumu pārstrādes vai apglabāšanas komercsabiedrībām pāriet šo komercsabiedrību īpašumā.

13.06.2006. MK noteikumi Nr.474 „Atkritumu poligona ierīkošanas, atkritumu poligona un izgāztuvju apsaimniekošanas, slēgšanas un rekultivācijas noteikumi”: Poligona ierīkošanas vietu izvēlas saskaņā ar tās pašvaldības teritorijas plānojumu, kuras teritorijā paredzēts būvēt poligona, kā arī ņem vērā dažādus apstākļus. Poligonus aizliegts būvēt vietās, kur tas ir aizliegts saskaņā ar normatīvajiem aktiem par aizsargjoslām vai īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, teritorijās, kurās visā poligona ekspluatācijas laikā maksimālo gruntsūdens līmeni nevar nodrošināt zemāku par vienu metru no poligona pamatnes, aktīvā krasta zonās. Ja poligona būvniecību pilnīgi vai daļēji paredzēts veikt par valsts vai pašvaldību budžeta līdzekļiem vai starptautisko finanšu institūciju, Eiropas Savienības, tās dalībvalstu vai citu valstu finanšu līdzekļiem, projekta iesniedzējs (operators) pirms poligona vai tā kārtas būvniecības uzsākšanas sagatavo poligona būvniecības tehniski ekonomisko pamatojumu, kurā ietverta MK noteikumos prasītā informācija.

Projekta iesniedzējs poligona tehnisko projektu izstrādā pēc tam, kad pabeigts ietekmes uz vidi novērtējums un saņemts Vides pārraudzības valsts biroja atzinums par noslēguma ziņojumu.

Tā kā saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likumu pašvaldība komersantu, kas veiks sadzīves atkritumu savākšanu, pārvadāšanu, pārkraušanu un uzglabāšanu attiecīgajā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonā, izvēlas iepirkumu regulējošos normatīvajos aktos noteiktā kārtībā, jāsecina, ka atkritumu apsaimniekošanas jomā var tikt slēgti partnerības (pakalpojumu) līgumi ar termiņu līdz 30 gadiem.

Tāpēc būtu nepieciešams veikt grozījumus Atkritumu apsaimniekošanas likumā, paredzot, ka pašvaldība šo komersantu var izvēlēties ne tikai iepirkumus regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, bet arī PPP regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, tādejādi paredzot arī koncesijas iespējamību.

Savādāk ir ar bīstamo atkritumu apsaimniekošanu, kuriem nav noteikts ierobežojums, ka to izvēlas iepirkumus regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, tikai nosakot, ka persona, kura veic bīstamo atkritumu apsaimniekošanu, saņem attiecīgu atļauju. Tāpēc bīstamo atkritumu apsaimniekotāja izvēlē ir iespējams piemērot arī Koncesijas likuma normas.

KOĢENERĀCIJA UN SILTUMAPGĀDE

Enerģētikas likums: Enerģētikas politika ir valsts tautsaimniecības politikas sastāvdaļa, un tās īstenošanas stratēģiju nosaka Ministru kabinets Latvijas enerģētikas nacionālajā programmā, kuru izstrādā 15 gadiem un periodiski — ik pēc pieciem gadiem — koriģē, pamatojoties uz zinātniskajiem pētījumiem, pārmaiņām tautsaimniecībā un tās attīstību, kā arī ņemot vērā starptautiskus faktorus, kas ietekmē enerģētiku un energoapgādi valstī. Licenci enerģijas ražošanai, pārvadei, sadalei un gāzes uzglabāšanai regulators izsniedz uz 20 gadiem, bet tirdzniecībai — uz 5 gadiem.

Komersanti, kuru īpašumā vai valdījumā ir enerģijas pārvades, sadales vai dabasgāzes uzglabāšanas objekti, izraugās attiecīgi pārvades sistēmas, sadales sistēmas vai dabasgāzes uzglabāšanas sistēmas operatorus (energoapgādes komersants, kas pilda enerģijas pārvades, sadales vai dabasgāzes uzglabāšanas funkcijas un atbild par sistēmas ekspluatāciju, uzturēšanas nodrošināšanu un, ja vajadzīgs, attīstību noteiktā teritorijā, kā arī par sistēmas savstarpēju savienošanu ar citām sistēmām un par sistēmas spēju ilgtermiņā nodrošināt pamatotu pieprasījumu attiecībā uz enerģijas transportēšanu un uzglabāšanu). Dabasgāzes apgādes komersants var veidot apvienotu dabasgāzes pārvades, sadales un uzglabāšanas sistēmu operatoru.

Autonomais ražotājs (komersants, fiziskā vai juridiskā persona, kas ražo elektroenerģiju vai siltumenerģiju nolūkā patērēt to paša vajadzībām) var pārdot saražotās elektroenerģijas vai siltumenerģijas pārpalikumu arī citiem enerģijas lietotājiem par samaksu, izmantojot tā sistēmas operatora pakalpojumus, kura licences

darbības zonā ražotājs atrodas, vai pārdot šo enerģijas pārpalikumu pašam sistēmas operatoram. Sistēmas operators, ja to pieļauj pārvades vai sadales sistēmas tehniskās iespējas, savā licences darbības zonā nodrošina autonomajam ražotājam iespēju pārvadīt vai sadalīt saražotās elektroenerģijas vai siltumenerģijas pārpalikumu, lai to pārdotu citiem enerģijas lietotājiem.

30.11.2006. MK noteikumi Nr.971 „Siltumenerģijas piegādes un lietošanas noteikumi”: Noteikumi nosaka kārtību, kādā energoapgādes komersants (turpmāk – piegādātājs) piegādā un siltumenerģijas lietotājs (turpmāk – lietotājs) lieto siltumenerģiju, un kārtību, kādā piegādātājs ir tiesīgs pārtraukt siltumenerģijas piegādi lietotājam, kurš nav samaksājis par saņemto siltumenerģiju vai nav izpildījis citas saistības pret piegādātāju.

Izvērtējot potenciālos PPP projektus siltumapgādes jomā, jāsecina, ka vispiemērotākais būtu koncesija un institucionālais PPP modelis – kopuzņēmuma dibināšana. Koncesija būtu labāka tajos gadījumos, ja pašvaldība gribētu uzņemties tikai uzrauga lomu, nevis iesaistīties siltumapgādes pakalpojuma nodrošināšanā.

ŪDENS SAIMNIECĪBA, NOTEKŪDEŅI UN KANALIZĀCIJA

Ūdens apsaimniekošanas likums: Ūdens resursu lietotāja pienākumi ir, lietojot ūdens resursus, ievērot ūdens objektam noteiktos izmantošanas mērķus, vides kvalitātes mērķus un kvalitātes normatīvus, atļauju nosacījumus, veselības aizsardzības, būvniecības, zivsaimniecības noteikumus un citas normatīvajos aktos ietvertās prasības.

Katra upju baseinu apgabala apsaimniekošanas pasākumu koordinācijai izveido konsultatīvo padomi, kurā iekļauj valsts pārvaldes institūciju, pašvaldību un nevalstisko organizāciju pārstāvjus. Padomes nolikumu apstiprina Ministru kabinets, bet personālsastāvu — vides ministrs.

Veicot ietekmes uz vidi novērtējumu vai izdodot tehniskos noteikumus, Vides pārraudzības valsts birojs vai reģionālā vides pārvalde aizliedz tādas darbības, kuru dēļ nav iespējams sasniegt saskaņā ar likumu noteiktos vides kvalitātes mērķus vai īstenot apsaimniekošanas plānā noteiktos pasākumus. Izsniedzot atļaujas ūdens resursu lietošanai vai pagarinot to derīguma termiņu, reģionālās vides pārvaldes ņem vērā konkrētajai teritorijai noteiktos vides kvalitātes mērķus vai apsaimniekošanas plānā noteiktos pasākumus un to īstenošanas termiņus. Izsniedzot atļauju hidrotehnisko būvju darbībai, reģionālā vides pārvalde tās nosacījumos iekļauj prasību veikt nepieciešamos zivju resursu aizsardzības pasākumus, tai skaitā atvērt slūžas vai nodrošināt zivju ceļu izbūvi ūdenstilpju aizsprostos, ja attiecīgie pasākumi ir nepieciešami un bioloģiski pamatoti saskaņā ar zivsaimnieciskās ekspertīzes atzinumu, kā arī ir inženiertehniski iespējami saskaņā ar atzinumu, ko sniedz inženiera hidrotehniķa kvalifikāciju ieguvušie speciālisti ar pieredzi hidrotehnisko būvju ekspluatācijā un personas, kurām saskaņā ar Būvniecības likumu ir tiesības veikt hidrotehnisko būvju projektēšanu.

27.12.2005. MK noteikumi Nr.1014 „Ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu izstrādāšanas kārtība” nosaka ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu (turpmāk – ekspluatācijas noteikumi) izstrādāšanas kārtību. Ekspluatācijas noteikumus konkrētam virszemes ūdens objektam izstrādā gadījumos, kuri noteikti normatīvajos aktos par meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju būvniecību, ūdens resursu lietošanas atļauju, ūdenstilpņu un rūpnieciskās zvejas tiesību nomu un zvejas tiesību izmantošanas kārtību, kā arī vides aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos. Ekspluatācijas noteikumu izstrādi un ievērošanu nodrošina persona, kura veic vai plāno uzsākt saimniecisko darbību ūdens objektā.

18.12.2007. MK noteikumi Nr.912 „Ūdensapgādes, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas būvju būvniecības kārtība” nosaka ūdensapgādes, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas būvju būvniecības kārtību, ja tās pilnīgi vai daļēji paredzēts būvēt par starptautisko finanšu institūciju, Eiropas Savienības vai tās dalībvalstu finanšu līdzekļiem. Būves projektē, būvē un pieņem ekspluatācijā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Projekta pieteicējs (publisko vai privāto tiesību persona, kura sniedz publiskās lietošanas dzeramā ūdens sagatavošanas un apgādes vai notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus) iesniedz Vides ministrijā iesniegumu par sākotnējo projekta iecerī, kurā norāda visu Noteikumos prasīto informāciju. Būvprojektu izstrādā atbilstoši komisijas akceptētajam tehniski ekonomiskajam pamatojumam. Izstrādājot būvprojektu, nedrīkst mainīt tehniski ekonomiskajā pamatojumā noteikto objekta vietu un tehniskos risinājumus, izņemot gadījumus, ja

būvprojektā ieteiktie risinājumi ir ekonomiski izdevīgāki, tehniski pamatoti un nodrošina tādus pašus rezultātus kā tehniski ekonomiskajā pamatojumā minētie. Tehniski ekonomisko pamatojumu pārstrādā (precizējot un papildinot sadaļas, kuras skar veiktās izmaiņas) un iesniedz komisijā atkārtotai izvērtēšanai un komisijas akcepta saņemšanai gadījumos, ja tiek mainīts prioritārās investīciju programmas finanšu apmērs un izmaiņas pārsniedz 20% no projekta kopējām izmaksām vai, ja tiek mainīti plānotie prioritārajā investīciju programmā minētie fiziskie apjomi (piemēram, cauruļvadu trašu garumi, izbūvējamo iekārtu jaudas), un izmaiņas pārsniedz 5% (naudas izteiksmē) no tehniski ekonomiskajā pamatojumā akceptētās prioritārās investīciju programmas būvdarbu apjoma.

Komisijas akcepta derīguma termiņš ir divi gadi. Projekta pieteicējs sešu mēnešu laikā pēc komisijas akcepta saņemšanas un turpmāk reizi sešos mēnešos līdz akcepta derīguma termiņa beigām sniedz komisijai informāciju par projekta īstenošanas gaitu.

12.04.2007. MK noteikumi Nr.836 „Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi"

3.5.1.1.aktivitāti "Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000": Kohēzijas fonda projekta iesniedzējs – finansējuma saņēmējs – var būt tikai ūdenssaimniecības sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs, kas, saskaņā ar pārvaldes lēmumu, pārvaldes līgumu vai pašvaldības un kapitālsabiedrības līgumu (atkarībā no projekta iesniedzēja juridiskā statusa), sniedz ūdenssaimniecības pakalpojumus Kohēzijas fonda projekta teritorijā.

Uz Kohēzijas fonda finansējumu nevar pretendēt vairākos gadījumos (minēti PPP kontekstā būtiskākie), piemēram:

- ja Kohēzijas fonda projekta iesniedzējs ir nomnieks, kas iznomājis no pašvaldības aktīvus, kuri nepieciešami ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanai un kuru nomas maksa neatbilst tirgus vērtībai, kā arī nomas līgumā nav noteikts, ka Kohēzijas fonda projekta īstenošanas rezultātā radītie labumi tiek nodoti nomā nomniekam – pakalpojumu sniedzējam – par tirgus vērtību un iznomātājs ir Kohēzijas fonda projekta īstenošanas rezultātā radīto labumu īpašnieks;
- ja Kohēzijas fonda projekta iesniedzējs ir koncesionārs un koncesijas līgumā nav iekļauti noteikumi saskaņā ar koncesiju jautājumus reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem;
- ja Kohēzijas fonda projekta iesniedzējs ir saņēmējs vai paredz saņemt no vietējiem, reģionālajiem, valsts vai Eiropas Savienības līdzekļiem atbalstu par tām pašām attiecināmajām izmaksām citu programmu ietvaros.

Ar ūdenssaimniecības, notekūdeņu un kanalizācijas apakšnozari ir saistīta pazemes un virszemes ūdeņu ieguve, attīrīšana, ūdens piegāde, kanalizācijas ūdeņu savākšana un attīrīšana, regulāri ūdensvadu un kanalizācijas remontdarbi, ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu atjaunošana. Tā kā parasti ar to nodarbojas pašvaldību dibinātas kapitālsabiedrības, kur visas kapitāla daļas pieder pašvaldībai, tad tāpat kā siltumapgādē, arī ūdenssaimniecībā vispiemērotākais PPP veids būtu koncesija vai kopuzņēmuma dibināšana, atkarībā no tā, kādu lomu gribētu saglabāt pašvaldība. Koncesijas gadījumā ir iespējami divi varianti - kā privātais partneris var būt gan pašvaldība, gan pašvaldības SIA. Pirmajā gadījumā pašvaldības SIA tiek likvidēta un pašvaldība piešķir koncesionāram šīs funkcijas īstenošanu, paturot sev tikai uzrauga funkcijas. Otrajā gadījumā pašvaldības SIA var nodot noteiktu daļu no saimnieciskās darbības privātā partnera pārziņā (piemēram, ūdens atdzelžošanas stacijas būvi un apsaimniekošanu), pārējos darbus veicot pašiem, vai arī nododot visas funkcijas privātajam partnerim, bet pati SIA šajā gadījumā veiktu uzraudzību. Tomēr tas nebūtu pats labākais variants, jo nevajadzīgi tiktu uzturēta SIA, kurai nebūtu kapitālsabiedrībai raksturīgā pazīme - komercdarbības veikšana, bet gan tikai tās uzraudzība, kura vairāk piederētu pie pašvaldības funkcijām. Šajā gadījumā lietderīgāk SIA ir likvidēt.